

Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju

Žabojec, Jana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:940141>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-16**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ**

**JANA ŽABOJEC
DIPLOMSKI RAD**

**PRIMJENA STANDARDNIH ŠKOLSKIH
SLOVA U PREDŠKOLSKOM
RAZDOBLJU**

Zagreb, rujan 2018.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Jana Žabojec**

TEMA DIPLOMSKOG RADA: **Primjena standardnih
školskih slova u predškolskom razdoblju**

MENTOR: **doc dr. sc. Vesna Budinski**

SUMENTOR: **dr. sc. Martina Kolar Billege**

Zagreb, rujan 2018.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary	2
1. UVOD	3
2. NORMA HRVATSKOGA JEZIKA U PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU....	4
3. ODGOJ I OBRAZOVANJE DJECE U USTANOVU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA.....	6
3.1. Kontekst ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	6
3.2. Kako predškolsko dijete uči?	7
3.3. Definicija igre	9
3.4. Centar početnog čitanja i pisanja.....	10
4. GOVORNI RAZVOJ DJECE U RANOM I PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU	11
5. RAZVOJ PREDČITAČKIH VJEŠTINA	13
6. SUVREMENI METODIČKI PRISTUP RAZVOJU PREDČITAČKIH VJEŠTINA.....	14
7. POČETNO ČITANJE I PISANJE	16
8. PISANJE SLOVA	17
8.1. Preduvjeti za razvoj predvještina.....	17
8.2. Vrste standardiziranih oblika slova u hrvatskome jeziku.....	18
8.3. Položaj ruke, tijela i pisaljke u razvoju predvještina pisanja.....	21
9. ULOGA ODGAJATELJA U RAZVOJU PREDČITAČKIH VJEŠTINA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	22
10. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	23
10.1. Cilj istraživanja	23
10.2. Problemi istraživanja	23
10.3. Hipoteze	23
10.4. Uzorak.....	24
10.5. Prikupljanje podataka	25
11. REZULTATI	26
11.1. Dizajn upitnika.....	26
11.2. Statistička obrada rezultata	29
11.3. Aritmetička sredina je broj koji označava prosječnu vrijednost numeričkog niza, a matematički se izražava formulom:	30
12. RASPRAVA.....	38
13 ZAKLJUČAK.....	40

LITERATURA	42
PRILOZI.....	46
ZAHVALA.....	49
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	50

SAŽETAK

Osnovna aktivnost u kojoj dijete stječe svoje znanje o svijetu i životu jest igra. Igra nije tek puka zabava. Znanstvenici je respektiraju kao najprimjereniji oblik učenja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Igra, dakle, ima odgojnu i obrazovnu funkciju. Odgajatelj pritom ima dužnost materijalizirati vlastito znanje te kreirati prostor u kojem će se igra odvijati inicirajući tako kvalitetan rast i razvoj svakog pojedinca u skupini.

Rani i predškolski period ključan je za razvoj jezičnih predvještina jer se upravo tada dijete najbrže razvija i potrebni su mu poticaji koji će pobuditi želju za učenjem. Odgajatelj je taj koji osluškuje potrebe i interese djeteta te sukladno njima djeci nudi poticaje, odnosno osmišljava aktivnosti koje će stimulirati njihov jezični razvoj. Ujedno je i govorni model djeci, stoga treba osvijestiti važnost svoje uloge. Odgajateljeva komunikacija s djecom, roditeljima i ostalim sudionicima unutar odgojno-obrazovnog procesa uvelike utječe na dijete koje tako razvija fonološku svjesnost. Fonološka svjesnost te početno čitanje i pisanje preteče su i temelji razvoja za pouku standardnih školskih slova. Slušanje, čitanje slikovnica, jezične igre, razvoj motorike ruke i fine motorike šake preduvjeti su za usvajanje formalnog slovopisa te, kasnije, stvaranje rukopisa koji je individualan i specifičan za svakog pojedinca. Kako bi dijete moglo učiti i svladavati školsko, a potom i akademsko gradivo, potrebno je u ranoj dobi razviti fonološku svjesnost i postaviti temelje početnom pisanju i čitanju. Ako djetetu pružimo adekvatne jezične poticaje i vizualno uporište, ono će lakše svladati standardna školska slova.

Cilj istraživanja bio je utvrditi primjenu standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju. U svrhu istraživanja provedena je anketa.

Ključne riječi: igra, učenje, predškolsko razdoblje, standardna školska slova

SUMMARY

Game is the essential activity through which a child acquires their knowledge about the world and life. There is more to game than fun and enjoyment. Scientists consider it as the most appropriate form of learning in early and preschool upbringing and education. Therefore game has both the educational and developmental function. Hence, it is preschool teacher's duty to materialize his own knowledge by creating a space in which children are able to play and their game will initiate the quality growth and development of each child in the group.

Since it is the fastest child development period, early and preschool period is crucial for the acquiring of language abilities, so it is of great importance that during that period children receive stimuli which will positively affect their desire for learning. Preschool teacher is the one who is sensitive to children's needs and interests and will accordingly offers them incentives and designs activities that could encourage their language development. In this way, the teacher is also the speech model for children, and he or she has to be aware of the significance of this role. Communication of preschool teacher with children, parents and other participants of the educational process greatly affects the child who thus develops phonological awareness. The development of standard school letters is predicated upon that phonological awareness, together with initial reading and writing, which all emerge in the preschool period. Listening, reading a picture book, engaging in language games, developing a fine hand motor and strengthening their handshake are prerequisites for adopting the formal lettering and, later, creating their individual and unique handwriting. In order for the child to learn and master primary and secondary school tasks, which may be followed by an academic degree, it is necessary for them to develop phonological awareness and other skills at an early age, and in this way lay the foundations for the initial writing and reading. If we provide adequate language support to the child combined with the visual representations children will easily master standard school letters.

The aim of this research was to determine the use of standard school letters in the pre-school period. A survey was conducted for the purpose of the research.

Key words: game, learning, pre-school period, standard school letters

1. UVOD

Primarna zadaća ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja priprema je djeteta za školu. Tijekom triju ili više godina, koliko dijete prosječno provede u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, važno je postaviti kvalitetne temelje na koje će dijete nadograđivati nova znanja za vrijeme odgojno-obrazovnog procesa koji se nastavlja u osnovnoj školi. Predškolsko dijete uči u situacijama igrolikih aktivnosti. Igra je osnovna aktivnost djeteta i kao takva važan je preduvjet kvalitetnoga dječjeg razvoja. Prema Miljak (2009) dijete aktivno konstruira vlastito znanje, istražuje kroz igru, u akciji, što je prirodan proces. U interakciji s fizičkom te socijalnom okolinom dijete razvija svoje mentalne i psihičke procese nužne za holistički razvoj. Unutar razvoja spomenutih procesa dijete utire put k znanju početnoga čitanja i pisanja. Početno opismenjavanje, kako navodi Budinski (2016), započinje sadržajima govorenja i slušanja na što se nadovezuju sadržaji za razvoj fonemske svjesnosti te tako dolazi do procesa prijenosa glasa u slovo. Uvjeti za ostvarenje navedenih procesa, koje ističu Budinski i Kolar Billege (2011), sljedeće su predvještine: slušna i vidna percepcija, motorika te znanje jezika. Školska slova standardizirana su 2014. godine te kao obaveza uvedena u nastavu hrvatskoga jezika u školskoj godini 2014./2015. a njihov je autor izv. prof. art. Siniša Reberski. To su pisma za početno poučavanje čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku, a podijeljena su u dvije skupine: formalna slova i rukopisna slova, objašnjavaju Budinski i Kolar Billege (2015).

2. NORMA HRVATSKOGA JEZIKA U PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU

Sukladno međunarodnom dokumentu, Konvenciji o pravima djeteta (1989) koja je pravni akt, svako dijete ima pravo na zadovoljenje vlastitih razvojnih prava. U razvojna prava ubrajaju se: pravo na obrazovanje, igru, slobodno vrijeme, informiranje te slobodu misli i izražavanja. Prava iz Konvencije o pravima djeteta služe kao polazište aktualnoga Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koji donosi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta 2014. godine, a koji je na snagu stupio u siječnju 2015. godine. Službeni je to dokument u Republici Hrvatskoj te sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi. „Važan cilj Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je cjelovit razvoj, odgoj i učenje djece te razvoj njihovih kompetencija.“ (MZOS, 2014). U Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) naglašeno je kako su kompetencije djece razvojne te je njihov razvoj potrebno kontinuirano pratiti, pa ih ne valja izdvajati iz konteksta, nego cjelovito procjenjivati. Kurikulum je orijentiran na osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje čime pokazuje suvremeno shvaćanje djeteta i institucionalnoga djetinjstva. Među kompetencijama prva se navodi komunikacija na materinskome jeziku sukladno Preporuci Europskog parlamenta i savjeta o kompetencijama za cjeloživotno učenje 2006. godine. Komunikacija na materinskom jeziku podrazumijeva „...sposobnost izražavanja pojmova, misli, osjećaja, činjenica i mišljenja u govorenom i pisanom obliku (slušanje, govor, čitanje i pisanje) te odgovarajuće i kreativne jezične interakcije u cijelom nizu društvenih i kulturnih okruženja, u odgoju i obrazovanju, pri radu, u domu i u slobodnom vremenu.“ (Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje – europski referentni okvir, 2010).

Cilj koji se nalazi unutar kompetencije komunikacija na materinskom jeziku u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) jest osposobljavanje djece za pravilno usmeno izražavanje i bilježenje vlastitih misli, osjećaja, doživljaja, iskustava i ideja tijekom razvojnih aktivnosti. Ovdje nije nužno riječ o pisanju pismom kakvog koristi odrasla osoba, već o obliku grafičkih ili drugih reprezentacija kojima dijete postavlja temelje razvoju rane pismenosti. Navedena kompetencija razvija se u poticajnom socijalnom, odnosno jezičnom okruženju koje u skladu s interesima djeteta stvara odgajatelj. Time potiče interakciju s drugom djecom i odraslima.

3. ODGOJ I OBRAZOVANJE DJECE U USTANOVI RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

3.1. Kontekst ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Dijete u suradnji s okolinom razvija svoje mogućnosti te sudjeluje u stvaranju i spoznavanju. To potvrđuje teza iz Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) koja djetinjstvo, razvojnu fazu u životu svakog pojedinca čije su osnovne karakteristike igra i učenje, definira kao proces koji se kontekstualizira u socijalnim odnosima u nekom prostoru, vremenu i kulturi. Petrović-Sočo (2007) u obzir uzima tri dimenzije konteksta dječjega vrtića: prostor, vrijeme i odnose. Prostorno i materijalno okruženje u Reggio pedagogiji naziva se još i trećim odgajateljem jer uređenje prostora ustvari prenosi poruke o odnosima te znanju kojim raspolaže odgajatelj u skupini. Slunjski (2012) pak to interpretira kao prostor koji potiče susrete, komunikaciju te druženje djece i odraslih, ali i djece međusobno, čime se potiče dječji jezični razvoj te razvija fonološka svjesnost. U takvom prostoru dozvoljeno je slobodno kretanje i manipulacija materijalima koji se tamo nalaze, što je zapravo i osnovna namjena takvoga prostora. Unutar sociokonstruktivističkoga pristupa vremenska i prostorna organizacija jest fleksibilna – treba dozvoliti djetetu da se bavi aktivnošću za koju je pokazalo zanimanje u dužini trajanja njegova osobnog interesa. Ako dijete pokaže interes za ranim učenjem čitanja i pisanja, odgajateljeva je dužnost opremiti prostor te osmisliti načine i aktivnosti kojima će zadovoljiti djetetovu potrebu za istraživanjem i učenjem navedenih sadržaja.

3.2. Kako predškolsko dijete uči?

Djeca uče igrajući se, simbolizirajući u interakciji s fizičkom i socijalnom okolinom. U tom procesu konstruiraju i nadograđuju vlastito znanje. Način na koji to rade detaljno objašnjava Gopnik (2003) navodeći kako dijete unutar prethodno navedenih dimenzija funkcionira nalik na znanstvenika. Radi to tako da, vođeno vlastitim interesom, pred sebe postavlja problem ili neki cilj kao što to čine znanstvenici, potom pretpostavlja moguća rješenja problema. Istražuje metodom pokušaja i pogreške te tako stvara privremenu teoriju koja ga ne zadovoljava u potpunosti. Tu je teoriju potrebno prestrukturirati i ponovno analizirati, što najčešće čini u suradnji s drugom djecom prilikom suradničkog učenja ili refleksije s odgajateljem na osnovi prikupljene dokumentacije tijekom akcije.

Temeljem Piagetove teorije (prema Došen-Dobud 1995) dijete problem na koji naiđe tijekom igre rješava na četiri razine:

- jednostavno rukovanje predmetima – dijete dira, gleda, stavlja predmete u usta, odnosno uspostavlja odnos između predmeta i vlastitih osjetila što traje otprilike do 1,5 godine;
- djelovanje predmeta na predmet – dopuna je prvoj razini. Dijete spontano istražuje, stvara vlastite akcije i na kreativan način rješava probleme na koje nailazi ne robujući pritom šablonama;
- predmeti u međuodnosima – dijete stvara kompleksnije i složenije priče tijekom igre. Tu se pojavljuje potreba za razumijevanjem stvarnosti te kontrola iste;
- dinamika strukturiranja i prestrukturiranja – na kojoj dijete gradi svoj prostor koji je odvojen od stvarnosti kako bi se lakše nosilo sa stvarnosti koju još nije spremno u potpunosti razumjeti.

Prelazak ovih četiriju razina dijete vodi do zone idućeg razvoja - onog što dijete počinje razumijevati i što uspijeva samostalno ili uz nečiju pomoć učiniti. Tu zonu Lav Vigotski opisuje kao stadij prilikom učenja konstatirajući da „učenje potiče razvoj djeteta, ide ispred razvoja i vuče ga za sobom“ (Miljević-Ridički 2005).

Dijete opisanim načinom uči o svijetu i životu. Tijekom učenja izloženo je zvukovima, odnosno govoru iz okoline koji prirodno usvaja. Igra olakšava prirodno učenje djeteta. Miljak (2009) opisuje predškolsko dijete kao istraživača željnog iskustva pa se učenje u predškolskom periodu odvija brzo i lako. Najbolji je primjer prirodnog učenja govor jer ga dijete usvaja iz okoline. Govor je primarni oblik jezičnoga djelovanja, a recepcija govora prirodan način procesiranja, slažu se Kuvač (2007) i Erdeljac (2009). Erdeljac (2019) ističe kako mehanizmi pisanja i čitanja uvelike ovise o procesiranju govora. Dijete čuje izgovorenu riječ iz okoline čime dohvaća akustični podatak s njegovim akustičnim obilježjima, pretvara ga u fonem, a zatim prenosi u riječ, odnosno govoreni modalitet jezika (Erdeljac, 2009). Govor tako interiorizira u igri iako u toj dobi ne posjeduje teorijsko znanje o jeziku. Ako na dijete gledamo kao na aktivnog i ravnopravnog sudionika u komunikaciji, ono će govor svladati bez muke ni ne znajući da uči. Za to je presudna interakcija s okolinom, prvenstveno s roditeljima kod kuće, za što nije potrebno izravno poučavanje.

Predškolsko dijete uči spontano, u igri. Igra je aktivnost koja potiče djetetov interes za istraživanje. Dijete u predškolskom periodu uči aktivno, brzo i lako u korelaciji s prostorom i vremenom, koje sukladno njegovim interesima organizira odgajatelj.

3.3. Definicija igre

Duran (1995) objašnjava kako se pojam igra odnosi na niz aktivnosti u kojima dijete aktivno angažira sve svoje mogućnosti. Igru slično opisuju i Došen-Dobud (1989) i Miljak (2009) konstatirajući da je to aktivnost u kojoj dijete stvara vlastito znanje te se penje razvojnim stepenicama na višu intelektualnu razinu, odnosno prelazi iz jedne razvojne etape na drugu. „Tijekom igre, dijete koristi semiotičke oblike mišljenja i komunikacije pomoću znakova, simbola, gesta, izraza lica i govora tijela na vrlo sofisticiran način.“ (Šagud i Petrović-Sočo, 2013). Igra je sama sebi svrsishodna, potaknuta je unutarnjom motivacijom te u njoj dijete samostalno istražuje svijet u kojem egzistira. Najadekvatniji je oblik učenja u ranoj i predškolskoj dobi, ali i najprirodniji oblik učenja u životu djeteta. Njena je prednost u tome da u potpunosti zaokupi djetetovu pozornost i koncentraciju tako da se dijete ne osjeća opterećeno, pojašnjavaju Ćurko i Kragić (2009).

Upravo potaknuto unutarnjom motivacijom dijete uči prirodno. Ovladava znanjima i vještinama koje ga ne opterećuju, a vode ga na višu razinu. Iako nema potrebe da dijete u predškolskom razdoblju čita i piše, ono može pokazati interes za aktivnosti koje vode upravo do razvoja tih vještina.

3.4. Centar početnog čitanja i pisanja

Centri aktivnosti osmišljeni su kako bi djetetu stvorili stimulativno okruženje koje će potaknuti nove problemske situacije i aktivnosti u kojima će dijete, sudjelujući, aktivno učiti. Miljak (2009) prostor naziva trećim odgajateljem jer o materijalnom okruženju ovisi kvaliteta učenja djece u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Centri aktivnosti promiču samostalnost i angažiranost djeteta te učenje kroz istraživanje.

Sukladno dječjim potrebama i interesima važno je kvalitetno opremiti centar početnog čitanja i pisanja koji će na različite atraktivne načine stimulirati učenje. U taj prostor prvenstveno je potrebno staviti različite enciklopedije, knjige, bajke, slikovnice i časopise, plakate sa slovima i slikovne slovarice te dopunjaljke i umetaljke. Neizostavno je staviti na raspolaganje papire i pribor za pisanje, senzoričke materijale poput pijeska i gline, žicu za oblikovanje, konac i perle za nizanje, škare za rezanje za vježbe fine motorike šake. Moguće je u centar staviti i magnetnu ploču te magnetna slova, ali i različite multimedijske, glazbene i ritmičke sadržaje te igre riječima koje mogu poticati razvoj predčitačkih vještina. Važno je da materijali dostupni u centru pruže djetetu primjereno vizualno uporište za usvajanje upravo onakvoga izgleda slova kakva će detaljnije učiti u prvom razredu osnovne škole u okviru nastave hrvatskog jezika sukladno Nastavnom planu i programu (MZOS 2006) i propisima Hrvatskog pravopisa iz 2013. godine.

Kvalitetno i stimulativno okruženje za učenje stvara odgajatelj. Izlaže djecu raznim materijalima i aktivnostima imajući pritom na umu njihovu svrhu, tj. što točno donose djetetu i njegovu intelektu. Potom opažaju kako će to djeca prihvatiti. Dijete u korelaciji s prostorom, vremenom i u odnosima s drugima bira između ponuđenih materijala i aktivnosti te se u tom području razvija, dalje usavršava vlastite vještine.

4. GOVORNI RAZVOJ DJECE U RANOM I PREDŠKOLSKOM RAZDOBLJU

Usvajanje jezika složen je proces. Razvoj govora preduvjet je za razvoj čitanja i pisanja. Navedene tri aktivnosti neodvojivo su povezane. Erdeljac (2009) navodi da su govorena i pisana riječ dva modaliteta jezične upotrebe.

„Da bi dijete progovorilo tj. počelo proizvoditi jezične strukture, potrebno je zadovoljiti nekoliko preduvjeta, na primjer razviti slušnu percepciju, radnu memoriju, motoriku.“ (Kuvač 2007).

Dijete govor uči prirodno, upijajući glasove, odnosno riječi iz neposredne okoline. Primarni su govorni modeli djeci njihovi roditelji, a potom i odgajatelji u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca i Letica (2004) ističu kako se dijete rađa s predispozicijom za učenje govora te navode kako se govorni razvoj može pratiti preko dva osnovna razdoblja – predverbalnom i verbalnom. Predverbalno razdoblje uključuje period od rođenja do prve smislene riječi, dok se verbalno odnosi na razvoj od prve smislene riječi do automatizacije govora od desete godine nadalje. Još u predverbalnom razdoblju započinje kritični period za započinjanje govora. Dijete prvo ulazi u fazu kričanja koju karakterizira plač i drugi fiziološki zvukovi. Nakon faze kričanja slijedi faza gukanja koja počinje u drugom mjesecu djetetova života, a gukanje se povezuje s osjećajem ugone. Oko šestog mjeseca dijete ulazi u fazu slogovanja, što je preduvjet za nastanak prve smislene riječi i ulazak u verbalno razdoblje. Dijete zatim koristi holofraze, tj. rečenice od jedne riječi, a s osamnaest mjeseci govori u prosjeku pet do pedeset riječi, što stručnjaci nazivaju eksplozijom imenovanja. Potkraj druge godine javlja se telegrafski govor, odnosno rečenice u kojima dijete ne koristi sve riječi pa govor sličí telegrafskoj poruci. U drugoj i trećoj godini struktura se rečenice širi i tada dolazi do intenzivnoga svladavanja sintakse. Na kraju treće godine dijete ima rječnik od 250 do 500 riječi, premda ih razumije mnogo više. Od četvrte godine dijete pokazuje sklonost nonsensnim i smiješnim pričama te stvara neologizme.

Gramatički i artikulacijski dijete ispravno govori u dobi od pet i šest godina. U šestoj i sedmoj godini u djeteta se „čisti“ artikulacija glasova. Usto dijete tada već koristi sve vrste riječi, ovladalo je vrstama rečenica te usvojilo većinu gramatička pravila, no još uvijek griješi u pojedinim kategorijama kao što su padeži i brojevi. Sve navedeno preduvjet je za učenje pisanoga jezika (Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca i Letica 2004).

5. RAZVOJ PREDČITAČKIH VJEŠTINA

Jelaska (2007), prema Budinski i Kolar Billege (2015), naglašava kako dijete prvo mora naučiti riječi i njihovo značenje, razumjeti i glatko govoriti kako bi moglo nastaviti s procesom prijenosa glasa u slovo za što je potrebna određena motorička i mentalna spremnost. Čudina Obradović i dr. (2004) govor definiraju kao višu psihičku aktivnost kojom se čovjek služi kako bi pomoću sustava znakova i simbola prenio svijetu svoje osjećaje, znanja, potrebe i mišljenja. Isto tako govorni se jezik prati putem dva osnovna razdoblja – predverbalnog i verbalnog. U predverbalnom se razdoblju, koje karakterizira razvoj govora od rođenja do prve smislene riječi, stvaraju najvažniji preduvjeti za kasniji razvoj verbalnoga razdoblja, koji počinje prvom smislenom riječi i traje sve do potpune automatizacije govora te naknadnog bogaćenja vokabulara. Kada dijete reagira na zvukove, odnosno govor, a potom ovlada i simbolizacijom, zadovoljeni su osnovni preduvjeti za razvoj predčitačkih vještina – svjesnost djeteta o pisanom jeziku, osnovno razumijevanje funkcije i značenja pisanoga jezika, ističe Čudina Obradović (2003).

U skladu s time kod djece se svjesnost o pisanom jeziku rano razvija. Djeca između četvrte i pete godine osvješćuju razlike među slovima, smjer pisanja slijeva nadesno i odozgo prema dolje te osnovne karakteristike kao što su slova i riječi.

Prema Čudina Obradović (2003) predčitačke je vještine moguće primijetiti već kod trogodišnjaka prilikom praćenja rime i pamćenja pjesmica u rimi te prepoznavanja prvog i zadnjeg glasa u riječi. Te se vještine smatraju budućim pokazateljem čitačke, a potom i školske uspješnosti.

Razvoj predčitačkih vještina kod djeteta započinje razvojem govora koji se događa spontano po njegovu rođenju. Razvijen govor preduvjet je za razvoj pisanja i čitanja, za što je potrebno uložiti mnogo više truda i vježbe. Važno je motivirati dijete kako bi ovladalo govornim i pisanim modalitetom jezika.

6. SUVREMENI METODIČKI PRISTUP RAZVOJU PREDČITAČKIH VJEŠTINA

Rano učenje i poučavanje hrvatskoga jezika područje je teorijskog i praktičnog znanstvenog interesa te je interdisciplinarni prostor, objašnjava Bežen (2010). Interdisciplinarnost ranog učenja hrvatskoga jezika tumači kao posebno područje koje istražuje više znanstvenih disciplina, a temeljne jesu: lingvistika, psihologija, psiholingvistika, grafemika, teorija likovnih umjetnosti, pedagogija, fiziologija čovjeka, logopedija i metodike. U metodike se svrstavaju uvjeti, sustavi i metode poučavanja. „Metodika predškolskog odgoja odnosi se na razdoblje od 3. do 6./7. godine života, a primjenjuje se u odgoju predškolske djece u predškolskim ustanovama; hrvatski jezik tu je programiran kao odgojno područje (ne predmet) u kojem se jeziku pristupa kao sredstvu početne komunikacije te razvoja govora, mišljenja i izražavanja.“ (Bežen 2008).

Metodičko polje teorijski je model koji objašnjava interdisciplinarnost metodike. Bežen (2008) taj model objašnjava kao područje prožimanja teorijskih i praktičnih spoznaja, odnosno znanstvenih disciplina iz kojih se uspostavlja metodika. Unutar metodičkog polja preklapaju se supstratne znanosti: filozofija, psihologija, sociologija, pedagogija i matične znanosti kao temeljne odgojno-obrazovne znanosti zajedno te se na njihovoj povezanosti temelji metodika svakog nastavnog predmeta.

Ovu je teoriju moguće razumijevati na sljedeći način – dijete je cjelovito biće te mu je kao takvom potrebno pristupiti holistički, zadovoljiti njegove potrebe i želju za osobnim emocionalnim, socijalnim i intelektualnim razvojem. Teoriju metodičkog polja potrebno je implementirati u rad odgajatelja jer se, s obzirom na navedene discipline, radi o holističkom pristupu znanstvenom ili umjetničkom području. S druge strane odgojno-obrazovni (metodički) čin osnovno je teorijsko polazište metodike zato što odgoj i obrazovanje prožimaju mnoštvo životnih sfera.

Bežen (2008) ističe spontani odgoj koji se događa kod kuće, u obitelji, na izletu, prilikom čitanja novina ili u slobodnom razgovoru te mu kao suprotnost postavlja organizirani odgoj i obrazovanje koji se odvijaju prema unaprijed određenom programu. Navodi kako se odgoj i obrazovanje sastoje od sadržajno i vremenski određenih te međusobno povezanih segmenata pouke. Taj proces određuje polaznik koji uči, sadržaj koji se uči, poučavatelj, vrijeme trajanja čina te sustav metodičke provedbe. Metodički čin ima tri razine: nastavnu jedinicu, nastavnu etapu i nastavnu situaciju navode Bežen, Budinski i Kolar Billege (2018). Ova teorija odnosi se na procese učenja u primarnom obrazovanju, a neki njezini elementi mogu se iskoristiti u predškolskom odgoju i obrazovanju. Ova se teorija odnosi na procese učenja u primarnom obrazovanju, a neki se njezini elementi mogu iskoristiti u predškolskom odgoju i obrazovanju.

7. POČETNO ČITANJE I PISANJE

Metodički čin određuje suodnos polaznika, sadržaja i njegove svrhe, poučavatelja, vremena trajanja i sustava metodičke provedbe. Sadržaj, pouka i učenje ostvaruju se putem jezičnih djelatnosti. Jezične djelatnosti Bežen i Budinski (2013) prema Jelaska (2007) dijele na jezično primanje i jezičnu provedbu. Pod pojmom jezičnog primanja podrazumijevaju razumijevanje govora (slušanje), razumijevanje pisanoga teksta (čitanje) i razumijevanje jezika, gesta i mimike (gledanje). U jezičnu provedbu svrstavaju zvučno oblikovanje (govorenje), pismovno oblikovanje (pisanje) te pokretno oblikovanje (znakovanje). Budinski (2016) objašnjava kako se sadržaji poučavanja početnoga čitanja i pisanja temelje na metodičkim konceptima, tj. na prijenosu govorenoga modaliteta u pisani modalitet jezika. Dodaje da početno opismenjavanje započinje sadržajima govorenja i slušanja, nastavlja se sadržajima za razvoj fonemske svjesnosti, a potom rezultira prijenosom glasa u slovo. Nakon toga se nastavlja s poučavanjem slova, što individualno ovisi o dinamici dječjega jezičnog razvoja.

Prilikom pouke početnoga čitanja, posebno u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju, potrebno je uključiti i razvijati sva osjetila kako bi dijete pomoću senzornih aktivnosti, gledanja i slušanja naučilo vizualno komunicirati i uočavati znakove u prostoru. To su, primjerice, znakovi i natpisi na ulici, nazivi proizvoda koji su u svakodnevnoj uporabi te simboli, čemu velik doprinos daje i simbolička igra. Sve navedeno stvara preduvjete za kinestetičke aktivnosti nužne prilikom pisanja – gibanje, položaj tijela, pokreti ruku (prsti, šaka, nadlaktica i podlaktica) (Bežen i Budinski 2013).

Da bi dijete pokazalo interes za slova, mora postojati intrinzična motivacija te moraju biti zadovoljeni svi čimbenici uspješnoga učenja – unutarnji i vanjski. Budinski (2016) unutarnje uvjete učenja definira kao početno stanje kognitivnih i afektivnih osobina učenika (motivacija, intelektualne i psihomotorne sposobnosti te relevantno predznanje), a vanjske uvjete kao sadržaj koji se poučava, poučavatelja te opremu i nastavne tehnike.

8. PISANJE SLOVA

8.1. Preuvjeti za razvoj predvještina

Budinski i Kolar Billege (2011) kao polazište prilikom napredovanja u svladavanju pisanja i čitanja navode slušnu i vidnu percepciju te jezične predvještine u koje ubrajaju fonološku svjesnost, vidnu obradu, izloženost jeziku te uporabu istoga.

Osnovni preuvjet za učenje vještine pisanja slova kao grafomotoričke aktivnosti su, osim izloženosti i uporabe jezika u neposrednoj djetetovoj okolini, grafomotoričke predvježbe. Reberski (2014) grafomotoričke predvježbe definira kao svladavanje ponavljanja istovrsnih oblika u svrhu razvoja urednosti, uvježbavanja ritmičnosti, povezanosti i brzog pisanja te stvaranje osjećaja za prostorni ritam. Postoji više vrsta grafomotoričkih predvježbi, a osnovne se dijele na:

- vježbe oponašanja elemenata slova;
- vježbe oponašanja slova;
- vježbe ponavljanja;
- ritmičke vježbe.

Iste je moguće razvijati od najranije dobi puzanjem, hvatanjem, igrama u ritmu prilikom kojih su aktivne ruke i noge te prilikom šaranja u ritmu u svrhu orijentacije na papiru. Važno ih je ne preskakati jer su one uvjet za napredovanje u početnom čitanju i pisanju.

Vidnu percepciju pak Budinski i Kolar Billege (2011) objašnjavaju kao vidno uočavanje sastavnica slova ili riječi gdje dijete u mnoštvu znakova prepoznaje slova, tj. znak kojemu će pridružiti glas.

Fonološka svjesnost, prema Čudina Obradović (2014), prirođena je osobina djeteta, a definirana je kao sposobnost djeteta da čuje svaki glas zasebno u riječi i zatim brzo imenuje vizualne podatke.

Važno je adekvatno koordinirati navedene predvještine sukladno individualnim mogućnostima pojedinaca kako bi se postigao cilj – uspješno čitanje i pisanje.

8.2. Vrste standardiziranih oblika slova u hrvatskome jeziku

Posebna pozornost posvećena je pismu zbog novih spoznaja na području razvoja djeteta, psiholingvistike i tipografije, navodi Reberski (2014).

Pismo je sustav znakova kojima kodiramo i dekodiramo neki sadržaj, odnosno prenosimo govorni modalitet jezika u pisani, ističu Budinski i Kolar Billegge (2015).

Zajednička težnja znanstvenika za pojednostavljivanjem, izostavljanjem suvišnoga i grafomotorički prezahtjevnog dovela je do osmišljavanja originalnoga, sustavno oblikovanog modela pisma koje je prihvaćeno, standardizirano i uvršteno u Hrvatski pravopis 2014. godine. Njegov je autor izv. prof. art. Siniša Reberski. U hrvatskom se jeziku navode dva standardizirana oblika pisma – formalno pismo i rukopisno pismo.

Formalno uspravno pismo služi početnom učenju čitanja i pisanja te se manifestira kroz dvije inačice, a to su velika formalna slova i mala formalna slova.

Slika 1. Školsko formalno uspravno pismo

Prijelazni oblik između formalnoga uspravnog pisma i rukopisnog pisma jest formalno koso pismo u kojem se slova ne vežu, ali odaje se dojam međusobne povezanosti.

Slika 2. Školsko formalno koso pismo

Slično je i s inačicama rukopisnoga kosog pisma, također postoje dvije – velika rukopisna slova i mala rukopisna slova. Definirana su kao slova namijenjena stvaranju osobnoga rukopisa te ga je važno prilagoditi dječjoj anatomiji, objašnjava Reberski (2014).

Slika 3. Školsko rukopisno koso pismo

Hrvatski pravopis (2013) navodi i školsko rukopisno uspravno pismo koje se razlikuje samo u kutu pod kojim su slova pisana, nema nikakvih razlika u obliku slova.

Slika 4. Školsko rukopisno uspravno pismo

Reberski (2014) predlaže grafitnu olovku kao najadekvatniju pisaljku za početak učenja pisanja slova.

8.3. Položaj ruke, tijela i pisaljke u razvoju predvještina pisanja

„Ruka je poveznica između našega mozga, oka i rukopisa (...)“ (Reberski 2014). Ta je teza vodilja prilikom pravilnoga poučavanja djece držanju ruke, tijela i pisaljke kod poučavanja pisanja standardnih školskih slova. Kako bi dijete naučilo pravilno držati olovku, moraju biti zadovoljeni elementi motoričkog razvoja. U pravilu se pisaljka drži samo s dvama prstima, palcem i kažiprstom, dok treći prst, srednjak, služi samo za pridržavanje pisaljke kako ne bi ispala iz ruke. Svaki pojedinac stvara svoj individualni način držanja pisaljke, no dva su osnovna načina držanja pisaljke. Prvi je način pisanje zglobovima prstiju, dlanom čvrsto oslonjenim na podlogu, čime nastaje kratka crta. Reberski (2014) tvrdi da navedeni način pisanja može uzrokovati diskontinuitet pokreta. Drugi način opisuje kao klizanje cijelog dlana po podlozi pri čemu se ne pomiču zglobovi koji drže pisaljku te nisu ograničavajući faktor u pisanju. Potonji način pisanja treba uvježbati, stoga je vrlo važno da ga dijete što prije počne koristiti kako bi ga pravovremeno usvojilo. Također se kao treći način kristalizirala mješavina dvaju osnovnih načina i on je najčešće u uporabi. Prilikom pisanja slijeva nadesno važno je osvijestiti da se ruka pomiče udesno, stoga bi papir trebalo nagnuti malo ulijevo. Kada je riječ o ljevacima, vrijedi suprotno. Potrebno je nagnuti papir udesno te im ostaviti dovoljno prostora za pomicanje ruke, ali i tijela u desnu stranu prema smjeru pisanja.

9. ULOGA ODGAJATELJA U RAZVOJU PREDČITAČKIH VJEŠTINA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Pored roditelja odgajatelj ima ključnu ulogu u razvoju fonemske svjesnosti te usvajanju ranog čitanja i pisanja u predškolskom razdoblju. Odgajatelj je kreator okoline u kojoj će dijete ostvarivati svoje interese i zadovoljavati potrebe te gdje će učiti kroz igru u interakciji s prostorom po njegovoj mjeri. Teoretičar u praksi, profesionalac u struci, odgajatelj stvara poticaje temeljem vlastitih praktičnih iskustava i teorijskih spoznaja. Sluša i razumije potrebe djece, komunicira s djecom i osigurava sadržaje koji potiču razvoj fonološke svjesnosti te početnog čitanja i pisanja. Pruža djeci auditivno i vizualno iskustvo koje postavlja temelj daljnjem razvoju čitanja i pisanja koje će uslijediti u primarnom obrazovanju. Šagud (2002) objašnjava kako sudjelovanje odgajatelja u raznovrsnim i sadržajnim komunikacijskim stanjima pomaže razvoju djetetove autonomije i kompetencije. Kao suigrač i refleksivni praktičar odgajatelj ima priliku direktno uvidjeti i razumjeti jezičnu razinu na kojoj je dijete i u skladu s time pripremiti igre, aktivnosti i poticaje kako bi najprimjerenije zadovoljio djetetovu prirodnu želju za učenjem. Odgajatelj je odgovoran za količinu te kvalitetu znanja i vještina koje osiguravaju najbolju moguću skrb za dijete, ali i za materijalne te organizacijske uvjete u kojima dijete boravi i ostvaruje svoja razvojna prava, ističu Maleš, Milanović i Stričević (2003).

Odgajatelj promatra aktivnosti u kojima dijete sudjeluje, dokumentira ih i razumije. Koliko razumije svoju praksu, pokazuje time što je stalno istražuje i nadograđuje. Bira materijale i odgojne postupke kojima će motivirati djecu na razvojne aktivnosti, model je u komunikaciji i govoru te mora biti svjestan vlastitog izražavanja pred djetetom. Važno je da odgojitelj dobro poznaje sadržaje koje prenosi djeci te da ima kvalitetne ideje o adekvatnu pristupu djeci u igri.

10.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

10.1. Cilj istraživanja

Cilj ovoga istraživanja bio je utvrditi primjenu standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju te kako odgajatelji percipiraju svoju ulogu u početnom opismenjavanju djece predškolske dobi.

10.2. Problemi istraživanja

1. Utvrditi jesu li odgajatelji upoznati sa standardnim školskim slovima;
2. Utvrditi znaju li odgajatelji koja je njihova uloga u razvoju predčitačkih vještina, a što je zadaća primarnog obrazovanja;
3. Provjeriti smatraju li odgajatelji da im nije potrebno poznavanje standardnih školskih slova obzirom da pisanje i čitanje djeca uče u školi.

10.3. Hipoteze

1. Odgajatelji poznaju standardna školska slova.
2. Odgajatelji pružaju djeci adekvatne poticaje za razvoj predčitačkih vještina i adekvatno vizualno uporište za usvajanje standardnih školskih slova.
3. Odgajatelji poznaju i koriste standardna školska slova kako bi djeci predstavili grafiju koju će kasnije učiti u školi.

10.4. Uzorak

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku ispitanika. Sačinjava ga ukupno 171 odgajatelj (N = 171) u Republici Hrvatskoj. Uzorak čine 170 odgajateljica te 1 odgajatelj. Najveći broj ispitanika u dobi je od 25 do 35 godina (N = 73), što iznosi 42,9 % . U dobi od 36 do 45 godina jest 24,7 % odgajatelja (N = 42), zatim slijede ispitanici u dobi od 18 do 24 godine koji čine 23,5 % ukupnog zbroja (N = 40). Anketu je popunilo tek 10 odgajatelja (N = 10) u dobi od 46 do 55 godina što čini 5,9 %, a najmanje ispitanika, njih 5 (N = 5) koji su ispunili anketu, u dobi je od 56 do 65 godina, što je u postotku 2,9 %. Jedan ispitanik nije odgovorio na pitanje.

Najveći broj ispitanika, njih 61 (N = 61), završilo je sveučilišni diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, što iznosi 36,1 %. Slijedi podjednak broj ispitanika koji su završili trogodišnji stručni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (N = 36) te sveučilišni preddiplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (N = 36), a zajedno čine 42,6 % od ukupnoga broja. Ispitanici koji su završili dvogodišnji stručni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja čine 20,7 % (N = 35). Samo jedan ispitanik završio je poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij te on predstavlja 0,6 % uzorka. Dva ispitanika nisu odgovorila na pitanje.

Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju uglavnom imaju od 1 do 5 godina radnog staža (N = 80), što iznosi 48,2 %. Slijede ispitanici sa 6 do 15 godina radnog staža, a ima ih 34,3 % (N = 57). Manje postotke čine ispitanici sa 16 do 25 godina radnog staža (N = 17) – 10,2 %, 26 do 35 godina radnog staža (N = 6) – 3,6 % te ispitanici s više od 35 godina radnog staža (N = 6), što također iznosi 3,6 %. Pet ispitanika nije odgovorilo na pitanje.

Najveći broj ispitanika radi na području grada Zagreba (N = 37), a u manjim brojkama slijede ih Čakovec, Varaždin, Dubrovnik, Ivanec, Split, Rijeka, Zabok, Krapinske Toplice itd.

10.5. Prikupljanje podataka

Prikupljanje podataka provedeno je u rujnu 2018. godine u svrhu pisanja diplomskoga rada na Diplomskom sveučilišnom studiju ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Anketa je kreirana pomoću Googleova alata za prikupljanje i analizu informacija pod nazivom Google Obrasci te podijeljena ispitanicima putem e-pošte i društvene mreže Facebook.

Odgajatelji su odgovarali na ukupno 14 pitanja od kojih se sastoji anketni upitnik. Pitanja su podijeljena u dvije grupe. U prvoj grupi pitanja (5 pitanja) ispitivane su sociodemografske karakteristike ispitanika, a u drugoj grupi (9 pitanja) procjenjivala se primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju na skali Likertova tipa od 5 stupnjeva. U svrhu izračuna statističkih parametara korišten je programski jezik za statističko računanje R.

11.REZULTATI

11.1. Dizajn upitnika

Upitnik je podijeljen u dvije grupe: sociodemografske karakteristike ispitanika i primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju. Anketa se uglavnom sastoji od pitanja višestrukoga izbora ponuđenih odgovora, stoga je bilo potrebno odabrati odgovor koji pobliže opisuje mišljenje ispitanika. Upitnik se sastoji od sljedećih pitanja:

A. Sociodemografske karakteristike ispitanika

1. Spol:

- Ž
- M

2. Dob:

- 18–24
- 25–35
- 36–45
- 46–55
- 56–65

3. Stupanj obrazovanja:

- dvogodišnji stručni studij RPPO
- trogodišnji stručni studij RPPO
- sveučilišni preddiplomski studij RPPO
- sveučilišni diplomski studij RPPO
- poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij

4. Godine radnog staža:

- 1–5
- 6–15
- 16–25
- 26–35
- više od 35

5. Mjesto rada: _____

Drugi dio upitnika sadrži tvrdnje u kojem je potrebno odabrati dogovarajući broj na ljestvici od 1 do 5. Broj 1 odgovara tvrdnji „u potpunosti se ne slažem“, dok broj 5 odgovara tvrdnji „u potpunosti se slažem“. Pitanja su sljedeća:

B. Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju

1. Imam dobro znanje standardnoga hrvatskoga jezika.

u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem

2. Čitanje priča važno je za razvoj početne pismenosti.

u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem

3. Centar za početno čitanje i pisanje potrebno je opremiti različitim slikovnicama, bajkama enciklopedijama i časopisima.

u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem

4. Centar za početno čitanje i pisanje treba sadržavati glinamol, žice, konac i perle za nizanje.

u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem

5. Centar redovito nadopunjavam materijalima sukladno interesu djece.
u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem
6. Centar redovito nadopunjavam s obzirom na materijalne mogućnosti.
u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem
7. U centru za početno čitanje i pisanje trebaju biti slova kao vizualno uporište (plakati, slovarice).
u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem
8. U izradi plakata važno je pisati standardnim školskim slovima.
u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem
9. Važno je u predškolskom razdoblju djecu izlagati standardnim školskim slovima.
u potpunosti se ne slažem → 1 2 3 4 5 ← u potpunosti se slažem

Navedeni upitnik nalazi se u prilogu rada.

11.2. Statistička obrada rezultata

Elementi deskriptivne statistike

Analiza ispunjenih anketa napravljena je uz pomoć savjetnika iz Državnog zavoda za statistiku u programskom jeziku za statističko računanje R, a više o istome moguće je naći na poveznici <https://www.r-project.org/>.

Kako bi se omogućila šira statistička obrada podataka, svakom ponuđenom odgovoru u drugoj grupi pridružen je numerički ekvivalent (od 1 do 5) zbog izračunavanja potpunih (aritmetička sredina) i položajnih (mod i medijan) srednjih vrijednosti te kvartila i mjera disperzije. Na temelju brojčano dobivenih rezultata moguće je korektnije napraviti interpretaciju istih. Rezultati su, za skupinu pitanja (tvrdnji) B, dani u vidu tabelarnih prikaza, i to ponajprije onih koji se odnose na pokazatelje uz pomoć kojih je moguće konstruirati Box-Plot dijagram (minimalna i maksimalna vrijednost, prvi i treći kvartil te medijan). Uz spomenute pokazatelje izračunali su se mod i aritmetička sredina te mjere disperzije (standardna devijacija i koeficijent varijacije). Rezultati su ispisani unutar svjetloplavih pravokutnika, dok su odmah ispod njih priložene interpretacije i Box-Plot dijagrami.

U nastavku su dana kratka objašnjenja za svaki od izračunanih pokazatelja, dok su u zagradama navedene kratice i oznake kojima su označeni prilikom pisanja koda u programskom jeziku R.

Neka je $x_1 \leq x_2 \leq x_3 \leq x_4 \leq \dots \leq x_{n-1} \leq x_n$ uređeni niz, dakle poredan po veličini, od najmanjeg prema najvećem. **Minimalnu** (Min.) i **maksimalnu** vrijednost (Max.) lako je iščitati iz uređena niza, a često pripadaju i vršnim dijelovima Box-Plot dijagrama.

Kvartili se određuju prema općoj formuli:

$$Q_i = \begin{cases} x_k & : n \cdot \alpha \neq \text{INT}, \text{ pa je } k = \text{INT}(n \cdot \alpha) + 1 \\ \frac{1}{2}(x_k + x_{k+1}) & : n \cdot \alpha = \text{INT}, \text{ pa je } k = n \cdot \alpha \end{cases}$$

gdje je $\alpha \in <0,1>$ i za donji kvartil (Q_1) iznosi $\alpha = 0.25$, dok za gornji kvartil (Q_3) iznosi $\alpha = 0.75$. INT označava cijeli broj, a dolazi od engleske riječi *integer*. Za $\alpha = 0.5$, dobiva se **medijan**, koji se može označiti s Q_2 ili **Me** (jezik R ga označava kao **Median**). Donji kvartil je pri ispisu rezultata u jeziku R označen kao 1st Qu., a gornji kvartil kao 3rd Qu. Donji i gornji kvartil mogu pomoći u detektiranju netipičnih vrijednosti (engl. *outliers*) i to pomoću interkvartilnog raspona koji je zapravo razlika gornjeg i donjeg kvartila, tj. $IQR = Q_3 - Q_1$. Netipične vrijednosti su definirane sljedećim uvjetima:

$$1.5(IQR) > Q_3 \text{ i } 1.5(IQR) < Q_1.$$

Aritmetička sredina jest broj koji označava prosječnu vrijednost numeričkog niza, a matematički se izražava formulom:

$$\mu = \frac{1}{n}(x_1 + x_2 + x_3 + x_4 + \dots + x_n) = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

Standardna devijacija jest apsolutna mjera disperzije koja ukazuje na pouzdanost korištenja aritmetičke sredine kao pokazatelja srednje vrijednosti i dana je formulom:

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{n-1}[(x_1 - \mu)^2 + (x_2 - \mu)^2 + \dots + (x_n - \mu)^2]} = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2}$$

Kako je standardna devijacija broj u mjernim jedinicama obilježja (kao i aritmetička sredina i kvartili), ponekad nije moguće pouzdano odmjeriti je li aritmetička sredina pouzdan pokazatelj. U tu svrhu se uvodi koeficijent varijacije

$$V = \frac{\sigma}{\mu} \cdot 100$$

i što je on bliže nuli to se može reći da je aritmetička sredina pouzdaniji pokazatelj. Standardna devijacija i koeficijent varijacije su pri ispisu rezultata iz R-a definirani na hrvatskom jeziku.

Mod je oblik kvalitativnog ili kvantitativnog obilježja koji se najčešće pojavljuje u nizu. Drugim riječima, to je oblik obilježja s najvećom frekvencijom, odnosno

$$M_o = x_j, \quad f(x_j) = \max[f(x_i)], \quad i = 1, 2, 3, \dots, k$$

gdje je k broj različitih modaliteta varijable. Mod i medijan mogu pomoći u definiranju srednje vrijednosti ukoliko aritmetička sredina nije pouzdan pokazatelj.

Rezultati i interpretacija rezultata

Zbog preglednosti dobiveni su rezultati za pitanja u grupi B podijeljeni u tri skupine. Statistika je, za svaki odgovor zasebno, ispisana u stupcima. Od pokazatelja su, kao što je već i ranije navedeno, izračunani: ekstremne vrijednosti (minimalna i maksimalna vrijednost), aritmetička sredina, prvi i treći kvartil, medijan (drugi kvartil), mod, standardna devijacija i koeficijent varijacije. Aritmetička sredina je, zbog prirode izračuna, osjetljiva na ekstremne vrijednosti te može voditi pogrešnim zaključcima. Što je koeficijent varijacije bliže nuli, to će aritmetička sredina biti reprezentativnija. Ispis rezultata iz programskog jezika R nalaze se na sljedećoj stranici.

Ispis rezultata iz programskog jezika R:

```

      B1          B2          B3
Min.   :1.000   Min.   :1.000   Min.   :1.000
1st Qu.:4.000   1st Qu.:5.000   1st Qu.:5.000
Median :4.000   Median :5.000   Median :5.000
Mean   :4.344   Mean    :4.822   Mean    :4.804
3rd Qu.:5.000   3rd Qu.:5.000   3rd Qu.:5.000
Max.   :5.000   Max.    :5.000   Max.    :5.000

> standardna_devijacija > koef_varijacije > mod
      B1  B2  B3          B1  B2  B3      B1 B2 B3
0.72 0.53 0.54          16.59 11.00 11.25    5 5 5

      B4          B5          B6
Min.   :1.000   Min.   :2.000   Min.   :1.000
1st Qu.:3.000   1st Qu.:4.000   1st Qu.:4.000
Median :4.000   Median :5.000   Median :5.000
Mean   :3.853   Mean    :4.571   Mean    :4.454
3rd Qu.:5.000   3rd Qu.:5.000   3rd Qu.:5.000
Max.   :5.000   Max.    :5.000   Max.    :5.000
NA's    :2

> standardna_devijacija > koef_varijacije > mod
      B4  B5  B6          B4  B5  B6      B4 B5 B6
1.22 0.69 0.85          31.69 15.10 19.10    5 5 5

      B7          B8          B9
Min.   :2.000   Min.   :1.0   Min.   :1.000
1st Qu.:4.000   1st Qu.:4.0   1st Qu.:4.000
Median :5.000   Median :5.0   Median :5.000
Mean   :4.617   Mean    :4.5   Mean    :4.423
3rd Qu.:5.000   3rd Qu.:5.0   3rd Qu.:5.000
Max.   :5.000   Max.    :5.0   Max.    :5.000
NA's    :1      NA's    :1

> standardna_devijacija > koef_varijacije > mod
      B7  B8  B9          B7  B8  B9      B7 B8 B9
0.67 0.81 0.83          14.50 18.00 18.78    5 5 5

```

Slika 5. Ispis rezultata iz programskog jezika R

Interpretacija rezultata za odgovor B1: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„Imam dobro znanje standardnoga hrvatskoga jezika.“

iznosi 4,34, što upućuje na činjenicu da se ispitanici slažu s navedenom tvrdnjom. Koeficijent varijacije iznosi 16,59 %, a to upućuje na veliku sličnost u odgovorima ispitanika. Medijan iznosi 4 i označava da se u prvih 50 % odgovora (koje su dali ispitanici) nalaze oni koji se slažu s tvrdnjom, a u preostalih 50 % oni koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom. Mod iznosi 5, što znači da je najčešći odgovor ispitanika bio „u potpunosti se slažem“.

Interpretacija rezultata za odgovor B2: Aritmetička sredina za drugu tvrdnju:

„Čitanje priča važno je za razvoj početne pismenosti.“

iznosi 4,80 i pokazuje slaganje ispitanika s tvrdnjom. Koeficijent varijacije jest 11,00 % i reprezentira sličnost odgovora ispitanika. Medijan iznosi 5 i označava da se u prvih 50 % odgovora (koje su dali ispitanici) nalaze oni koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom, a drugih 50 % čine oni koji se također slažu s tvrdnjom u potpunosti. Mod iznosi 5 i prikazuje da je najčešći odgovor na tvrdnju bio 5 na Likertovoj skali, što znači da se „u potpunosti slažu“ s njom.

Interpretacija rezultata za odgovor B3: Aritmetička sredina za treću tvrdnju:

„Centar za početno čitanje i pisanje potrebno je opremiti različitim slikovnicama, bajkama, enciklopedijama i časopisima.“

iznosi 4,80 i prikazuje kako se ispitanici slažu s navedenom tvrdnjom. Koeficijent varijacije iznosi 11,25 %, što upućuje na to da je aritmetička sredina zapravo relevantan pokazatelj srednje vrijednosti odgovora. Medijan iznosi 5 i prikazuje kako se u prvih 50 % (koje su dali ispitanici) nalaze oni koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom, a u preostalih 50 % oni koji se s tvrdnjom također u potpunosti slažu. Najčešći odgovor i na ovu tvrdnju bio je „u potpunosti se slažem“ jer mod iznosi 5.

Interpretacija rezultata za odgovor B4: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„Centar za početno čitanje i pisanje treba sadržavati glinamol, žice, konac i perle za nizanje.“

iznosi 3,85, što upućuje na to da se ispitanici uglavnom slažu s navedenom tvrdnjom. Koeficijent varijacije iznosi 31,68 %, što upućuje na blagu disperziju u odgovorima. S druge strane medijan iznosi 4, što znači da se u prvih 50 % odgovora (koje su dali ispitanici) nalaze oni koji pokazuju slaganje s tvrdnjom, a u preostalih 50 % nalaze se oni odgovori koji pokazuju potpuno slaganje s tvrdnjom. Najčešći odgovor koji su odabrali ispitanici jest „u potpunosti se slažem“ jer mod iznosi 5. Može se zaključiti da se ispitanici slažu s tvrdnjom da centar za početno čitanje i pisanje treba sadržavati glinamol, žice, konac i perle za nizanje.

Interpretacija rezultata za odgovor B5: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„Centar redovito nadopunjavam materijalima sukladno interesu djece.“

iznosi 4,57, što upućuje na to da se ispitanici slažu s navedenom tvrdnjom. Koeficijent varijacije iznosi 15,10 %, što je na dovoljno (niskoj) prihvatljivoj razini kako bi se aritmetička sredina mogla smatrati reprezentativnim pokazateljem srednje vrijednosti odgovora. Medijan iznosi 5, što znači da se u prvih 50 % odgovora (koje su dali ispitanici) nalaze oni koji se u potpunosti slažu s tvrdnjom, a u preostalih se 50 % nalaze oni odgovori koji također pokazuju slaganje s tvrdnjom u potpunosti. Najčešći odgovor (mod) koji su odabrali ispitanici je, kao i u prethodnom slučaju, „u potpunosti se slažem“. U ovom se slučaju može zaključiti kako se ispitanici u potpunosti slažu s tvrdnjom da centar redovito nadopunjuju materijalima prema interesima djece.

Interpretacija rezultata za odgovor B6: Aritmetička sredina za šestu tvrdnju u upitniku:

„Centar redovito nadopunjavam s obzirom na materijalne mogućnosti.“

iznosi 4,45 i upućuje na slaganje ispitanika s tvrdnjom. Koeficijent varijacije pritom iznosi 19,10 %, što već upućuje na blagu različitost odgovora. Medijan je ovdje 5 i označava potpuno slaganje s tvrdnjom kod prvih 50 % odgovora (koje su dali ispitanici), dok preostalih 50 % odgovora označava slaganje s tvrdnjom. Ovdje mod iznosi 5 te je najčešći odgovor „u potpunosti se slažem“.

Interpretacija rezultata za odgovor B7: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„U centru za početno čitanje i pisanje trebaju biti slova kao vizualno uporište (plakati, slovarice).“

iznosi 4,61, što upućuje na slaganje ispitanika s tvrdnjom. Ovdje koeficijent varijacije iznosi 14,50 % i na dovoljno je niskoj razini da bi se aritmetička sredina mogla smatrati reprezentativnim pokazateljem srednje vrijednosti odgovora. Medijan je 5 i označava da se prvih 50 % ispitanika u potpunosti složilo s tvrdnjom, a preostalih se 50 % ispitanika složilo s tvrdnjom. Mod je i ovdje 5, odnosno najčešći je odgovor ispitanika bio „u potpunosti se slažem“.

Interpretacija rezultata za odgovor B8: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„U izradi plakata važno je pisati standardnim školskim slovima.“

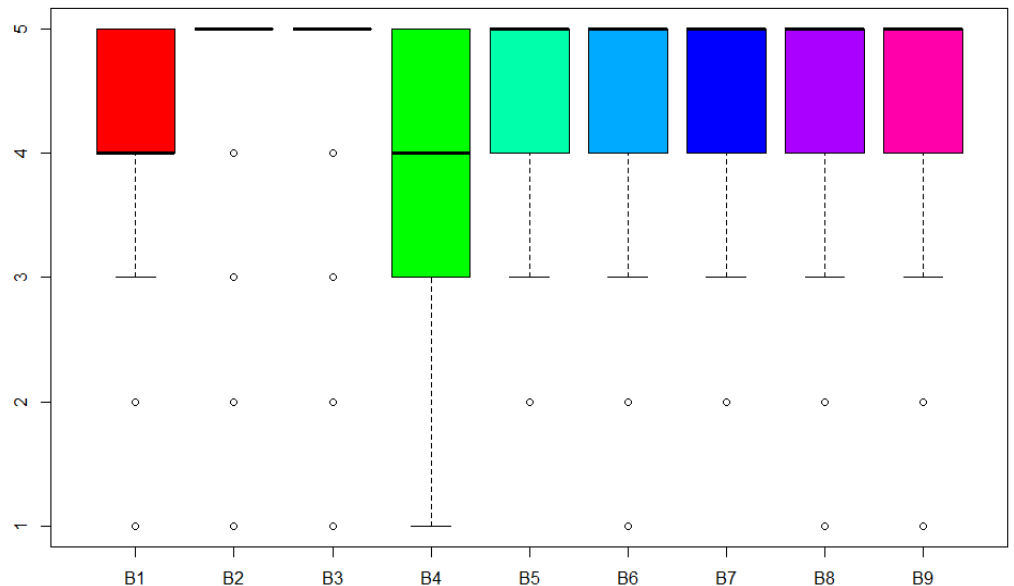
aritmetička sredina iznosi 4,5 i označava slaganje s tvrdnjom. Koeficijent varijacije je 18,00 % i upućuje na malu raznolikost kod odgovora. Ovdje medijan iznosi 5, što označava da se prvih 50 % ispitanika koji su dali svoj odgovor u potpunosti složilo s tvrdnjom, a preostalih se 50 % složilo s tvrdnjom. Ovdje je također mod 5 i ukazuje na najčešći odgovor ispitanika – „u potpunosti se slažem“.

Interpretacija rezultata za odgovor B9: Aritmetička sredina za tvrdnju:

„Važno je u predškolskom razdoblju djecu izlagati standardnim školskim slovima.“

iznosi 4,42 i upućuje na slaganje ispitanika s tvrdnjom. Koeficijent varijacije jest 18,78 % i označava blagu disperziju u odgovorima. Medijan ovdje iznosi 5 i označava da se prvih 50 % ispitanika koji su dali odgovor u potpunosti složilo s tvrdnjom, a preostalih 50 % s tvrdnjom se samo složilo. Kod ove tvrdnje mod iznosi 5 i reprezentira najčešći odgovor pod brojem 5 koji označava potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom.

Nakon interpretacije rezultata za svaki pojedinačni odgovor slijedi interpretacija Box-Plot dijagrama za pitanja iz skupine B.

Slika 6. Box-Plot dijagrami vezani uz pitanja skupine B

Interpretacija Box-Plot dijagrama: Box-Plot dijagram (ili na hrvatskom jeziku dijagram pravokutnika) je jednostavan prikaz kvantila na temelju kojeg je moguće predočiti distribuciju kvalitativnog obilježja izraženog numerički. Na slici 6 se nalaze Box-Plot dijagrami za svaki odgovor na tvrdnju (pitanje) u skupini B te je svaki označen posebnom bojom. Podebljana linija označava Q_2 ili medijan (Me), a nalazi se na sredini ili na gornjoj ili donjoj strani obojenog pravokutnika. Maksimalna vrijednost (odgovor) koja je odabrana je 5 odnosno tvrdnja „u potpunosti se slažem“ te je u ovom slučaju jednaka Q_3 i/ili medijanu. Donji brk (prekidana okomita linija i manja puna vodoravna linija okomita na prekidanu) označava minimalnu vrijednost, ali da nije outlier, odnosno netipična vrijednost. Netipične vrijednosti su označene neispunjenim kružićima, a dobiveni su prethodno opisanom matematičkom relacijom.

Na tvrdnje navedene pod B1 te od B5 do B9, odabrani su odgovori koji su koncentrirani oko tvrdnji „slažem se“ (4) i „u potpunosti se slažem“ (5), dok se odgovori koji se odnose na „u potpunosti se ne slažem“ (1) i „ne slažem se“ (2) smatraju netipičnima (outlierima). S druge strane, na tvrdnje navedene pod B2 i B3, značajna većina ispitanika su odgovorili da se u potpunosti slažu, odnosno $Q_1 = Me = Q_3$ (imamo samo podebljanu liniju na odgovoru 5), dok se svi odgovori koji su različiti od spomenutog smatraju outlierima.

Općenito, iz navedenih rezultata, može zaključiti kako se ispitanici slažu sa svim navedenim tvrdnjama vezanima uz primjenu standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju.

12.RASPRAVA

Rezultati istraživanja upućuju na izraženu svijest odgajatelja u Republici Hrvatskoj o njihovoj ulozi u razvoju predčitačkih vještina kojima djeca stvaraju preduvjete i grade temelje budućim stepenicama znanja. Kuvač (2007) naglašava kako dijete prvo treba usvojiti jezik te razviti vidnu i slušnu obradu kako bi moglo ovladati vještinama čitanja i pisanja. Upravo te preduvjete dijete zadovoljava tijekom ranog i predškolskog razdoblja. Odgajatelji služe djeci kao govorni modeli. Bežen i Budinski (2013) prema Erdeljac (2009) upravo daju prednost komunikacijskom sustavu kao najprimjerenijem za procesiranje govornog jezika u druge modalitete, a taj proces kreće već u predškolskom razdoblju. Osim primarnoga komunikacijskog sustava koji je važan za razvoj predčitačkih vještina Budinski i Kolar Billege (2012) prema Kuvač (2007) ističu i vidno percipiranje kao sposobnost vidnoga zamjećivanja obilježja slova. Tako se stavlja naglasak na veličinu uloge odgajatelja u razvoju predčitačkih vještina što je uzeto u obzir prilikom postavljanja cilja istraživanja. Osim cilja postavljena su i tri temeljna problema na koja je ovo istraživanje tražilo odgovor. Iz triju su se istraživačka problema kristalizirale tri hipoteze.

Prva hipoteza „*Odgajatelji poznaju standardna školska slova.*“ postavljena je zbog utvrđivanja inicijalnoga stanja odgajatelja koji neposredno rade s djecom kako bi se vidjelo poznaju li uopće oni, koji služe kao uzor djeci, standardna školska slova. Hipoteza je potvrđena rezultatima ispitivanja te prihvaćena. Ispitanici, u ovom slučaju odgajatelji, složili su se s navedenom tvrdnjom što se može protumačiti na sljedeći način – odgajatelji posjeduju sve relevantno znanje hrvatskoga standardnoga jezika te prate promjene koje se događaju na tom znanstvenom području.

Druga hipoteza „*Odgajatelji pružaju djeci adekvatne poticaje za razvoj predčitačkih vještina i adekvatno vizualno uporište za usvajanje standardnih školskih slova.*“ postavljena je kako bi se utvrdilo kako praktično odgajatelji djeluju u svrhu razvoja predčitačkih vještina kod djece. Pitanja su se odnosila na materijale i aktivnosti koje odgajatelji nude djeci u svrhu razvoja predvještina, kao što je povezanost oka i ruke, fina motorika šake te kohezija slušanja, govora, čitanja slikovnica i pisanja.

Ta je hipoteza također prihvaćena. Odgajatelji nude djeci materijalne poticaje sukladno njihovom interesu i želji za učenjem slova te organiziraju aktivnosti koje potiču dječji jezični razvoj i razvoj predčitačkih vještina.

Sljedeći problem koji se nametnuo jest pitanje kako odgajatelji gledaju na činjenicu da moraju poznavati školska slova, a nije nužno da djeca njima ovladaju već u predškolskom razdoblju. To je iznjedrilo treću hipotezu „*Odgajatelji poznaju i koriste standardna školska slova kako bi djeci predstavili grafiju koju će kasnije učiti u školi.*“ I ova je teza prihvaćena jer su odgajatelji upoznati s činjenicom da je njihov rad s djecom u predškolskom razdoblju iznimno važan za pravilan razvoj predčitačkih vještina. Isto tako važno je i adekvatno vizualno uporište koje daju djeci u obliku plakata, slikovnica, slikovnih slovarica i tome sličnih poticaja. Iako odgajatelji znaju da njihova uloga nije direktno podučavanje djece slovima, svjesni su važnosti kvalitetne organizacije materijala, prostora i vremena u predškolskom razdoblju koja razvija potrebne predvještine za daljnji odgojno-obrazovni proces.

13. ZAKLJUČAK

Predškolsko dijete uči iz prostora u kojem svakodnevno boravi. Važno je da taj prostor bude bogato opremljen kvalitetnim materijalima za igru i učenje primjerenim interesu djeteta. Prostor i materijali važni su i prilikom razvoja predčitačkih vještina jer njihov razvoj započinje upravo u tom razdoblju. Dijete je aktivno i samostalno u stvaranju vlastitog znanja, zato njegov interes i istraživački duh nisu zanemarivi. U ranom i predškolskom periodu dijete uči najbrže i s lakoćom te ga je upravo tada važno najviše poticati. Rani i predškolski period ključan je za razvoj temeljnih predčitačkih vještina na koje će dijete kasnije nadograđivati svoje znanje o standardnomu hrvatskom jeziku. Odgajatelj je taj koji je dužan prepoznati interes djece i prema tome adekvatno postupati u svome radu koji uključuje opremanje prostora za učenje u igri. Upravo je cilj ovog istraživanja bio utvrditi primjenu standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju te kako odgajatelji percipiraju svoju ulogu u početnom opismenjavanju djece predškolske dobi. Rezultati istraživanja pokazali su izrazitu svijest odgajatelja o njihovoj ulozi u pravilnom dječjem jezičnom razvoju i razvoju predčitačkih vještina. Najveći broj odgajatelja koji su sudjelovali u istraživanju završili su sveučilišni diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te su u dobi između 26 i 35 godina s radnim stažem od 1 do 5 godina, što ukazuje na prepoznavanje važnosti odaziva na istraživanja ove vrste kod mlađe populacije odgajatelja. S druge strane odgajatelji sa završenim dvogodišnjim stručnim studijem ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja s neprocjenjivim radnim iskustvom od 26 do 35 godina, vjerojatno zbog raspona dobi od 45 do 65 godina, nisu se odazvali istraživanju u tako veliku broju. Upravo bi s njima iz tog razloga anketu valjalo ponoviti putem klasičnijeg medija te napraviti poveznicu s cjeloživotnim obrazovanjem unutar odgajateljske profesije. Također bi valjalo ispitati i konkretne postupke odgajatelja u razvoju predčitačkih vještina djece rane i predškolske dobi te u poticanju jezičnog razvoja.

Predškolsko razdoblje najosjetljiviji je i ujedno najpogodniji period u životu svakog pojedinca za iskustveno učenje. U tom razdoblju dijete osjeća to što uči, a informacije koje dobiva iz odnosa s okolinom trajno pohranjuje u svojoj memoriji. Upravo je iz navedenih razloga uloga odgajatelja u ovom periodu od neprocjenjive važnosti, a rezultati istraživanja pokazatelj su svijesti o tome.

LITERATURA

Bežen, A. (2008). Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta. Zagreb: UFZG i Profil

Bežen, A. (2010). Rano učenje i poučavanje (hrvatskoga) jezika i znanstveni sustav u Hrvatskoj. U D. Pavličević-Franić, A. Bežen (Ur.), *Društvo i jezik - višejezičnost i višekulturalnost* (str. 24-31). Zagreb: UFZG i ECNSI.

Bežen, A., Budinski, V. (2013). Sadržajno i vremensko određenje pouke u nastavi početnog čitanja i pisanja na hrvatskom jeziku. *Croatian Journal of Education*, 15(1), str. 25-39.

Bežen, A., Reberski, S. (2014). Početno pisanje na hrvatskome jeziku : priručnik uz Hrvatski pravopis. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Bežen, A., Budinski, V., Kolar Billege, M. (2018). Što, zašto, kako u poučavanju hrvatskoga jezika. Zagreb: Profil Klett

Budinski, V. (2016). Početno čitanje i pisanje na hrvatskom jeziku – Prijedlog: dvije godine i četiri ciklusa poučavanja. *Zrno*, 10-13.

Budinski, V., Kolar Billege, M. (2011). Razine jezičnih predvještina učenika u hrvatskom jeziku na početku prvoga razreda osnovne škole (nečitač, polučitač i čitač) - inicijalno istraživanje. U A. Bežen, B. Majhut (Ur.), *Redefiniranje tradicije: dječja književnost, suvremena komunikacija, jezici i dijete* (str. 89-104). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i ECNSI - Europski centar za sustavna i napredna istraživanja.

Budinski, V., Kolar Billege, M. (2012). Mjerenje predčitačkih vještina glasovne analize i sinteze u hrvatskom /materinskom jeziku na početku prvoga razreda osnovne škole. U S. Blažetin (Ur.), *X. međunarodni kroatistički znanstveni skup - Zbornik radova* (str. 301-312). Pečuh, Mađarska: Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Čudina Obradović, M. (2003). *Igrom do čitanja – Igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga

Čudina Obradović, M. (2014). *Psihologija čitanja – od motivacije do razumijevanja*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga

Ćurko, B., Kragić, I. (2009). Igra – put k multidimenzioniranom mišljenju. Na tragu filozofije za djecu. *Filozofska istraživanja*, 29(2), str. 303-310.

Došen-Dobud, A. (2005). *Malo dijete, veliki istraživač*. Zagreb: Alineja

Duran, M. (1995). *Dijete i igra*. Jastrebarsko: Naklada Slap

Erdeljac, V. (2009). *Mentalni leksikon*. Zagreb: Ibis grafika

Europski parlament, (2010). *Preporuka Europskog parlamenta i savjeta; Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje – Europski referentni okvir. Metodika: časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, 11(20), str. 169-182.

Gopnik, A. (2003). *Znanstvenik u kolijevci*. Zagreb: Educa

Hrvatski pravopis iz 2013. na adresi <http://pravopis.hr/> (24.8.2018.)

Kolar Billege, M., Budinski, V. (2015). Predstavljanje hrvatskoga jezika novom školskom grafijom u metodičkome kontekstu. U S. Blažetin (Ur.), *XII. međunarodni kroatistički znanstveni skup* (str. 329-338). Pečuh: Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Konvencija o pravima djeteta na adresi <https://www.unicef.hr/konvencija-o-pravima-djeteta/> (21.8.2018.)

Kuvač, J. (2007). Uloga vrtića u razvoju jezičnih sposobnosti i predvještina. U L. Cvikić (Ur.), *Drugi jezik hrvatski: poučavanje hrvatskoga kao nematerinskoga jezika u predškoli i školi s posebnim osvrtom na poučavanje govornika bajaškoga romskoga : priručnik s radnim listovima* (str. 59-66). Zagreb: Profil International.

Maleš, D., Milanović, M., Stričević, I. (2003). Zagreb: Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo

Matijević, M., Bilić, V., Opić, S. (2016). Pedagogija za učitelje i nastavnike. Zagreb: Školska knjiga

Miljak, A. (2009). Življenje djece u vrtiću. Zagreb: SM naklada

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na adresi <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> (21.8.2018.)

Nastavni plan i program za osnovnu školu, MZOS 2006 na adresi http://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (24.8.2018.)

Petrović-Sočo, B. (2007). Kontekst ustanove za rani odgoj i obrazovanje – holistički pristup. Zagreb: Mali profesor

Petz, B. (2004). Osnovne statističke metode za nematematičare. Zagreb: Naklada Slap

Programski jezik za statističko računanje R na adresi <https://www.r-project.org/> (17.9.2018.)

Šagud, M. (2002). Odgajatelj u dječjoj igri. Zagreb: Školske novine

Šagud, M., Petrović-Sočo, B. (2014). Playing - Medium for Understanding, Interpreting and Transforming Immediate Reality. *Croatian Journal of Education*, 16(1), str. 279-289.

Skupnjak, D. (2012). Teorija razvoja i učenja L. Vygotskog, U. Bronfenbrennera i R. Feursteina kroz prikaz slučaja. *Život i škola*, 28 (2/2012.), str. 219. – 229.

Slunjski, E. (2012). Tragovima dječjih stopa. Zagreb: Profil knjiga

Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik korišten za prikupljanje podataka

22. 09. 2018.

Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju

Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju

Poštovani,

studentica sam druge godine redovnog diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tema mojeg diplomskog rada je "Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju" čiji je cilj istražiti poznaju li odgajatelji standardna školska slova te kako percipiraju svoju ulogu u opismenjavanju djece predškolske dobi. U tu je svrhu izrađen i niže naveden anketni upitnik.

Molim Vas za pet minuta Vašeg dragocjenog vremena i odgovore na 9 kratkih pitanja.

I. Sociodemografske karakteristike ispitanika

1. Spol

Označite samo jedan oval.

Ž

M

2. Dob

Označite samo jedan oval.

18- 24

25 - 35

36 - 45

46 - 55

56 - 65

3. Stupanj obrazovanja

Označite samo jedan oval.

dvogodišnji stručni studij RPOO

trogodišnji stručni studij RPOO

sveučilišni preddiplomski studij RPOO

sveučilišni diplomski studij RPOO

poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij

4. Godine radnog staža

Označite samo jedan oval.

1 - 5

6 - 15

16 - 25

26 - 35

više od 35

5. Mjesto rada

II. Primjena standardnih školskih slova u predškolskim razdoblju**6. 1. Imam dobro znanje standardnoga hrvatskoga jezika.***Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

7. 2. Čitanje priča važno je za razvoj početne pismenosti.*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

8. 3. Centar za početno čitanje i pisanje potrebno je opremiti različitim slikovnicama, bajkama, enciklopedijama i časopisima.*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

9. 4. Centar za početno čitanje i pisanje treba sadržavati glinamol, žice, konac i perle za nizanje.*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

10. 5. Centar redovito nadopunjavam materijalima sukladno interesu djece.*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

11. 6. Centar redovito nadopunjavam s obzirom na materijalne mogućnosti.*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

12. 7. U centru za početno čitanje i pisanje trebaju biti slova kao vizualno uporište (plakati, slovarice).*Označite samo jedan oval.*

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

22. 09. 2018.

Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju

13. 8. U izradi plakata važno je pisati standardnim školskim slovima.

Označite samo jedan oval.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

14. 9. Važno je u predškolskom razdoblju djecu izlagati standardnim školskim slovima.

Označite samo jedan oval.

1 2 3 4 5

u potpunosti se ne slažem

u potpunosti se slažem

Omogućuje

Google Forms

<https://docs.google.com/forms/d/1m1GdwtoTGfRayeugwlsivYocbKyaQ7Xm3hedoAcvapA/edit>

3/

ZAHVALA

Ovim putem zahvalila bih prvenstveno roditeljima koji su omogućili i financijski poduprli studiranje u trajanju od pet godina. Sljedeće bih zahvalila bratu, dečku, prijateljima i kolegicama na razumijevanju te pomoći prilikom učenja.

Posebnu zahvalu dugujem mentorici doc. dr. sc. Vesni Budinski te sumentorici doc. dr. sc. Martini Kolar Billege na uputama, savjetima i profesionalnoj podršci prilikom izrade diplomskoga rada.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

IZJAVA

kojom ja, Jana Žabojec potvrđujem da sam diplomski rad pod naslovom “Primjena standardnih školskih slova u predškolskom razdoblju” napisala samostalno pod mentorstvom do.dr.sc. Vesne Budinski i sumentorstvom doc. dr. sc. Martine Kolar Billege.

U radu je korištena literatura navedena na kraju diplomskoga rada.

Jana Žabojec

U Zagrebu, 22. rujna 2018.